

Ήθος Λειτουργικό

Ηγουμένου Ιεράς Μονής Αγίου Γεωργίου Μαυροβουνίου
Αρχιμανδρίτη Συμεών

Όλο και γίνεται πιο κατανοητό σήμερα πως ο άνθρωπος πρέπει να ξαναβρεί την εσωτερική του αρμονία και ενότητα μέσα στη λατρεία και ιδιαίτερα μέσα στην ευχαριστηριακή σύναξη της Θείας Λειτουργίας. Αρχίσαμε να πιστεύουμε πως η αποτυχία σήμερα στον τρόπο ζωής μας, οι άκαρποι τόσοι κόποι μας για τη σωτηρία του κόσμου βρίσκεται στο γεγονός πως όλα τούτα δεν τα περάσαμε από τη λατρεία, από τη Θεία Λειτουργία. Δεν λειτουργηθήκαμε εμείς και δεν λειτουργήσαμε τον κόσμο γύρω μας.

Η ορθόδοξη ποιμαντική έχει χαρακτήρα μυστικό, λειτουργικό. Τα άτομα που μεγάλωσαν μέσα στην Εκκλησία έχουν ήθος εκκλησιαστικό και έχουν πολύ λίγο τον κίνδυνο να εκτραπούν στην πορεία της ζωής τους.

Όταν ένας Ορθόδοξος βρίσκεται μέσα στον ναό του νοιώθει θαλπωρή και ασφάλεια. Την ίδια ασφάλεια που νιώθει το βρέφος μέσα στην μήτρα της μάνας του. Είναι τόσο βέβαιος για την αγάπη του Θεού, Τον οποίο νοιώθει πολύ κοντά του.

Αυτός ο ρυθμός του ναού με τους τρούλλους εκφράζει ακριβώς αυτήν τη «*θείαν κένωση*», το αγκάλιασμα του ανθρώπου από τον Θεό, με αποτέλεσμα το άτομο να νοιώθει τόσο ζεστό, που να μη θέλει να εγκαταλείψει τον χώρο. Και πράγματι, αν υψώσει τα μάτια πάνω στον θόλο θ' αντικρύσει τον Παντοκράτορα με πλατειά στήθη. Γύρω στους τοίχους και στο τέμπλο είναι ζωγραφισμένοι οι άγιοι που κάποτε μπερδεύονται με τους πιστούς και θαρρείς πως είναι ζωντανοί και κινούνται.

Μέσα στην εκκλησία λειτουργεί αλλιώς κι ο χρόνος κι όλες οι εκδηλώσεις της ζωής του ανθρώπου, κι οι σταθμοί της πορείας του από τη γέννηση μέχρι και τον θάνατο παίρνουν τη σφραγίδα της αιωνιότητας, «*αφθαρτίζονται*». Κι αυτός, ακόμα, ο θάνατος σ' αυτό τον χώρο αποβάλλει το μελανό του χρώμα και γίνεται ωραίος, γίνεται ανάσταση! Τούτο το βλέπεις να εκφράζεται στη στάση και στο πρόσωπο του βυζαντινού Εσταυρωμένου.

Έχει γερμένο το κεφάλι του στα δεξιά και φαίνεται σαν να κοιμάται ήρεμα. Ο Χριστός και νεκρός είναι ωραίος. Πίσω από την ήρεμη λύπη του προσώπου του διακρίνεις μια μεγαλοπρέπεια και σ' αυτό τον θάνατο. Ο θάνατος *ένικήθη θανάτω*.

Από την ψαλμωδία, τις εκφράσεις των αγίων, την όψη του εσταυρωμένου, αναδύεται μια ευσεβής μελαγχολία, μια θλίψη μαζί και ελπίδα, μια «*χαρμολύπη*». Αυτός, εξ άλλου, ο ρυθμός του ναού με τους τρούλλους και τις καμπύλες έχουν ως στόχο να δημιουργήσουν στο άτομο έναν ψυχικό κλοιό, να το κάνουν να στραφεί στον εαυτό του, ν' ανακαλύψει τον έσω άνθρωπο, τη βασιλεία του Θεού που είναι μέσα του.

Μέσα σ' αυτή την κατανυκτική ατμόσφαιρα ο Ορθόδοξος προσεύχεται. Στην αρχή της λειτουργίας εντάσσεται ο όρθρος, όπου ο πιστός προσεύχεται αρχικά με τη σκέψη, με τα νοήματα. Μετά, στη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας, η προσευχή σιγά σιγά αρχίζει να κατεβαίνει στην καρδιά, αυτό είναι η τέλεια προσευχή. Το άτομο σταματά να προσεύχεται, βρίσκεται σε μια κατάσταση σιωπής της καρδιάς. Όταν έρχεται το Πνεύμα, πρέπει να

σταματάμε την προσευχή, έλεγε ο άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ. Αυτή την κατάσταση εκφράζουν οι ύμνοι του Χερουβικού και του Κοινωνικού που ψάλλονται κατά τρόπο ρεμβώδη, παρατεταμένο.

Μέσα σ' αυτή την κατάσταση της ανύψωσης και της μυσταγωγίας, ο πιστός προσέρχεται στο μυστήριο της Θείας Κοινωνίας, και η ένωσή του με τον Θεό ολοκληρώνεται. Κι αυτό ακόμα το σώμα του γίνεται αγιασμένο. Θυμάται κανείς τα λόγια του αγίου Συμεών του Νέου Θεολόγου που σε τέτοιες περιπτώσεις προβληματιζόταν πού να βάλει τα χέρια του, πού να οδηγήσει τα πόδια του, γιατί αισθανόταν το Θείο να σπαρταρά μέσα του.

Προς το τέλος της Λειτουργίας, ενώ ακούεται από τον ιερέα το «*έν ειρήνη προέλθωμεν*», στο στόμα του πιστού ανεβαίνουν τα λόγια του Πέτρου στη θαβώρεια εκείνη μέθεξη, «*Καλόν έστι ήμᾶς ὧδε εἶναι*». Πού αλλού μπορούμε να βρούμε τόση πληρότητα!

Βγαίνοντας από την εκκλησία συναντά πάλι τον κόσμο και τη ζωή. Τώρα, όμως, αισθάνεται μια απέραντη αγάπη για τον κόσμο. Όλους και όλα τα αγαπά. Αγαπά, γιατί αγαπά, γιατί μέσα του υπάρχει η αγάπη και δεν μπορεί να μην αγαπά. Κινείται προς τον κόσμο λειτουργικά, χαμογελάει στον κόσμο λειτουργικά, λειτουργικά και σωτήρια.

Ένα από τα σύγχρονα προβλήματά μας στη λατρεία είναι η προσπάθεια να εισέλθουμε σ' αυτή με τη λογική μονάχα. Έτσι, δίνεται πολλή σημασία στην ερμηνεία της λατρείας, με αποτέλεσμα να την κομματιάσουμε χάνοντας την ενότητά της, τη θέα της, το μυστικό βάθος της. Έτσι, καταντά η λατρεία ένα ευσεβές θέαμα ή ακρόαμα ή ένα μάθημα που το παρακολουθείς από το εγκόλπιο της Θείας Λειτουργίας.

Η προβληματική αυτή μέχρις ενός σημείου είναι ξένη προς το πνεύμα της Ορθόδοξης Εκκλησίας και προϋποθέτει μονομερή θρησκευτική αγωγή από την οποία απουσιάζει η παράδοση του Ησυχασμού και αγνοείται ο χώρος της καρδιάς.

Αποτέλεσμα αυτής της ανικανότητας για είσοδο στο βάθος της λατρείας ένεκα της αναπηρίας που μας έχει αφήσει η μονομερής θρησκευτική αγωγή είναι να μένουμε στην επιφάνεια, στον συναισθηματισμό και τον ρομαντισμό και, κυρίως, συγχύζουμε το μυστικό με το συναισθηματικό. Το πρώτο χαρακτηρίζει την κοινωνία με τον Θεό ενώ το δεύτερο διακρίνει απλώς μια περιοχή της πνευματικής ζωής από τη στενά νοούμενη περιοχή της λογικής.

Κάποτε, ένας πιστός έλεγε σ' έναν κληρικό με πολλή απογοήτευση. Πάτερ μου δεν μπορώ να συγκεντρωθώ στη Θεία Λειτουργία. Με κυριαρχούν διάφοροι λογισμοί, με πιάνει ανησυχία και αγωνία. Πολλοί μου είπαν να πιέζω τον εαυτό μου, να λέω την ευχή, άλλοι μου υπέδειξαν το εγκόλπιο της Θείας Λειτουργίας. Όλα αυτά, όμως, με κουράζουν περισσότερο.

Παιδί μου, του λέει ο κληρικός, άφησε όλα αυτά, άφησε τον εαυτό σου ελεύθερο, μην τον πιέξεις, σαν στο σπίτι σου, άφησέ τον στα χέρια του Θεού, όπως είναι, παραδώσου στην Εκκλησία. Αυτά τα λόγια υπήρξαν σωτήρια για κείνο τον πιστό. Αυτό χρειάζεται, όταν εισέρχεσαι στην εκκλησία για τη Θεία Λειτουργία. Να της παραδοθείς όπως είσαι. Κι αυτή γνωρίζει τον τρόπο να σε λειτουργήσει, να σε μυσταγωγήσει, να σε σώσει.